

NAUČNOISTRAŽIVAČKI RAD U ORUŽANIM SNAGAMA PRED NOVIM ZADACIMA

Jačanje sistema opštenarodne odbrane, bezbjednosti i društvene samozaštite bilo je jedno od vrlo značajnih pitanja kojima se bavio Deseti kongres SKJ. Predsjednik SKJ, drug Tito, u svom referatu »Borba za dalji razvoj socijalističkog samoupravljanja u našoj zemlji i uloga Saveza komunista Jugoslavije«, izdvojio je opštenarodnu odbranu i o njoj, u kontekstu brojnih pitanja sa širokog područja izgradnje društveno-ekonomskog sistema na osnovama samoupravljanja, posebno govorio, naglašavajući da je »odbrana zemlje postala briga, pravo i obaveza svakog radnog čovjeka, a Jugoslavija neosvojivi bastion za svakog agresora«, da »dosadašnja izgradnja sistema opštenarodne odbrane i društvene samozaštite spada u najkrupnija ostvarenja našeg društvenog razvitka«, da je »sistem opštenarodne odbrane integralni dio novih samoupravnih društvenih odnosa« i da njegovim jačanjem »naši radni ljudi i građani obezbjeđuju tekovine revolucije, miran razvitak socijalističkog samoupravnog društva, svoju slobodu, nezavisnost, suverenitet i teritorijalni integritet«.

Drug Tito je rekao da smo, jačajući sistem opštenarodne odbrane, postigli izuzetno značajne rezultate u izgrađivanju »dviije veoma snažne komponente jedinstvenih oružanih snaga — Jugoslovenske narodne armije i teritorijalne odbrane — osposobivši ih za uspješno vođenje rata bez obzira na snagu agresora, uslove u kojima bi bio vođen i vrijeme njegovog trajanja«. Drug Tito je i u tom dijelu referata i u dijelu referata o rezultatima rada i zadacima komunista u oblasti nauke, obrazovanja i kulture, govorio o potrebi integrisanja svih društvenih snaga na jačanju naučnoistraživačkog rada i na području opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, što je još jedna potvrda njegove stalne i izuzetne brige za jačanje naših oružanih snaga i odbrane u cjelini.

U jednom od izvještaja Desetog kongresa — »Razvoj socijalističkih samoupravnih društvenih odnosa« — navedeno je da »prote-

kli period karakteriše vrlo intenzivan rad oružanih snaga u svim oblastima opštenarodne odbrane: na daljoj teoretsko-naučnoj razradi doktrine i strategije oružane borbe; proveravanju oživotvorenja koncepcije i pripremljenosti oružanih snaga za rat; na materijalno-tehničkom, moralno-političkom, organizacijskom i mobilizacijskom osposobljavanju oružanih snaga i drugih struktura za oružani otpor agresiji», što je doprinelo da je odbrana »znatno više postala opštenarodna obaveza svih državnih, društvenopolitičkih i samoupravnih struktura i organizacija.«

Na Kongresu je, u izveštaju »Razvoj Saveza komunista Jugoslavije — njegovo organizacijsko, idejno-političko, akciono i kadrovsko osposobljavanje«, sem ostalog, naglašeno da su težišna pitanja delovanja organizacije SK u JNA, sem ostalog, bila: »izgrađivanje moralno-političkog jedinstva Armije, usavršavanje organizacije rada i sistema rukovođenja; unapređivanje školskog sistema i podizanje stručnog kadra; razvoj naučnog rada i veće korišćenje naučnih dostignuća u izgradnji Jugoslovenske narodne armije« itd.

Opštenarodna odbrana, bezbjednost i društvena samozaštita, kao jedna od vrlo značajnih samoupravnih funkcija, i, u tom kontekstu, naučnoistraživački rad za potrebe oružanih snaga i odbrane u cjelini, bilo je jedno od važnijih pitanja o kojima se raspravljalo i na plenarnim sjednicama kongresa i na sjednicama kongresnih komisija.

U Rezoluciji o zadacima Saveza komunista Jugoslavije u opštenarodnoj odbrani, bezbjednosti i društvenoj samozaštiti, ukazuje se na istorijsku odgovornost i obaveze jugoslovenskih komunista da razvijaju postojeće i stvaraju nove uslove za organizovano angažovanje svih subjekata u opštenarodnoj odbrani i stalno unapređivanje i modernizovanje cjelokupnog sistema opštenarodne odbrane. Takođe se ukazuje na odgovornost komunista za moralno-političku čvrstinu, stručnu osposobljenost i materijalno-tehničku opremu oružanih snaga, za brže i efikasnije izgrađivanje ekonomičnijeg i racionalnijeg materijalnog i zdravstvenog obezbeđenja oružanih snaga i za njihovo potpunije integrisanje u samoupravni društveno-ekonomski sistem, za stvaranje i stalno obnavljanje neophodnih materijalnih rezervi za potrebe društva i oružanih snaga, za angažovanje i saradnju svih društvenih faktora na području dugoročnog planiranja i osposobljavanja privrednih i društvenih službi za rad u ratnim uslovima, za bolje korišćenje i osavremenjavanje postojećih i stvaranje novih kapaciteta za proizvodnju najsavremenijeg naoružja i opreme, i što veće oslanjanje na vlastitu proizvodnju shodno potrebama opštenarodne odbrane i u skladu sa ekonomskim moguć-

nostima zemlje, što treba da bude značajan doprinos osamostaljivanju i oslanjanju na sopstvene snage, kao i vojnoekonomskoj saradnji sa nesvrstanim i drugim zemljama, itd.

U devetoj tački te rezolucije, Deseti kongres SKJ je obavezao »organizacije Saveza komunista i komuniste u oblasti nauke i stvaralaštva u društvu i u oružanim snagama da udruženim naporima doprinose racionalnijem i efikasnijem angažovanju naučnih potencijala zemlje u svim pitanjima od interesa za opštenarodnu odbranu, bezbjednost i društvenu samozaštitu«.

Kongres je, sem ostalog, i u Rezoluciji o zadacima Saveza komunista u razvoju nauke naglasio neophodnost da i u programima fundamentalnih i primijenjenih istraživanja naročito mjesto dobiju »istraživanja koja imaju značaja za jačanje odbrambene sposobnosti i bezbjednosti zemlje, za razvijanje koncepcije i prakse opštenarodne odbrane«.

U najkraćem, Kongres je, analizirajući praksu, veoma visoko ocijenio dostignuća na području jačanja Jugoslovenske narodne armije, teritorijalne odbrane i opštenarodne odbrane u cjelini, i odredio jasne, nove i neosporno, veoma ambiciozne zadatke na jačanju sistema opštenarodne odbrane, obavezujući komuniste na stvaralaštvo na svim nivoima. U tom okviru dato je veoma značajno mesto i našoj nauci, posebno naučnoistraživačkom radu koji se sprovodi u zemlji i oružanim snagama.

Tim zadacima naučnoistraživačkog rada i njegove značajne uloge u modernizaciji oružanih snaga organizacija SK i komadovanje u Armiji stalno su se bavili, uvek ih utkivajući u planove perspektivnog razvoja oružanih snaga, u planove jačanja sistema opštenarodne odbrane, bezbjednosti i samozaštite društva.

Sada, posle Kongresa, planove i zadatke naučnoistraživačkog rada za potrebe Armije, teritorijalnih snaga i odbrane u cjelini treba još jasnije i prisnije uskladiti sa planovima praktičnih zadataka koje nam je postavio Kongres, i koji proističu iz kongresnih dokumenata kad je riječ i o širokom području jačanja opštenarodne odbrane i društvene samozaštite, imajući uvijek u vidu da ćemo te brojne i veoma odgovorne zadatke utoliko efikasnije, brže i uspješnije rješavati ukoliko u tome šire i uspješnije angažujemo sve društvene i, naročito, armijske naučne potencijale, ukoliko se komunisti iz naučnih i istraživačkih institucija budu otvorenije i angažovanije bavili tim zadacima i obavezama preuzetim na Kongresu.

To će biti samo nastavak naše dosadašnje prakse, jer smo se i do sada koristili rezultatima naučnoistraživačkog rada u izgradnji oružanih snaga i postigli značajne rezultate u korišćenju tih nauč-

nih dostignuća u našem radu, ali ubuduće to moramo činiti još smišljenije i mnogo više nego do sada. Takav zahtjev je izraz našeg stvaralačkog nezadovoljstva koje je u prirodi bića Saveza komunista Jugoslavije, ali je i jaka praktična potreba, naročito u onim oblastima našeg rada gdje je korišćenje nauke i naučnih dostignuća do sada bilo nedovoljno, odnosno gdje je i na stepenu današnjeg našeg razvitka bilo čak i zaostajanja iza realnih potreba i stvarnih kadrovskih i materijalnih mogućnosti.

Da bismo taj jasan zahtjev Kongresa za povećano korišćenje nauke i naučnoistraživačkog stvaralaštva i u radu na jačanju oružanih snaga i sistema odbrane mogli uspješnije ostvariti, nužno je, sem ostalog, da po naučnoj metodologiji razradimo dugoročne programe naučnoistraživačkog rada u svim oblastima nauke i u značajnijim naučnim disciplinama, na što nas nedvosmisleno obavezuju stavovi iz obje navedene kongresne rezolucije.

Stanje na tom području u nas u Armiji je dosta različito i neujednačeno — od postojanja globalnih, dugoročnih i srednjoročnih programa, recimo u oblasti tehnike i medicinsko-biološke nauke, donekle ratne vještine itd. pa do nepostojanja odgovarajućih čvršćih i konkretnijih dugoročnih programa naučnoistraživačkog rada na području društvenih nauka.

Razumljivo je da sada, posle Kongresa i na osnovi stavova iz kongresnih rezolucija i zahtjeva i zadataka, izraženih u našim dugoročnim i kratkoročnim planovima modernizacije Armije i teritorijalnih snaga, moramo brzo napraviti dugoročne planove naučnoistraživačkog rada na onim područjima za koje te planove nemamo, ili ne možemo biti zadovoljni, ali ta brzina ne smije uticati na kvalitet planova, ne smije otupiti oštrinu zahtjeva izraženih u njima. No, u tim analizama ćemo brzo uočiti da i postojeći programi mogu i moraju biti kvalitetniji i usklađeniji sa opštim planovima razvoja oružanih snaga. Isto tako, ti programi moraju da budu međusobno bolje nego do sada usklađeni, čime će se obezbjediti interdisciplinarnost u procesu realizacije projekata i planova istraživanja i ostvarenja, obezbjeđivati kompleksnije ostvarivanje općih ciljeva naučnoistraživačkog rada i omogućiti timski rad, na šta kongresne rezolucije takođe obavezuju.

Razumije se, mi treba da, upravo u skladu sa obavezama koje nam nameće Kongres, analiziramo koliko su nam bili kvalitetni dosadašnji programi i planovi, u kojoj mjeri smo ih i koliko kvalitetno izvršili, kakva su bila očekivanja od tih planova i koliki je doprinos naučnoistraživačkog rada na povećanju naše borbene spremnosti. To je obaveza Konferencije organizacije SK u JNA i njenih organa, ali

ponajprije komunista koji se u Armiji i oružanim snagama rukovode i bave naučnoistraživačkim radom, što je u kongresnim dokumentima nedvosmisleno rečeno; oni treba da kritički ocijene vrijednost dostignuća, ali i samokritički sagledaju gdje su bile objektivne teškoće a gdje ispoljene subjektivne slabosti i šta sve treba učiniti da se ostvare poboljšanja.

U svakom slučaju moramo i u tome poći od ocjene da ne možemo biti u cjelini zadovoljni onim što smo postigli u korišćenju rezultata nauke na području izgradnje oružanih snaga i jačanja sistema odbrane i samozaštite, treba poći od stava da ni tu, i pored veoma značajnih rezultata koje smo postigli, nemamo opravdanja za samozadovoljstvo, nemamo prava na predah.

Organizaciju naučnog rada moramo tako postaviti da njome podstičemo i jačamo odgovornost nadležnih upravnih struktura za kvalitetniji rad naučnih i naučnonastavnih institucija. U stvari, živimo u vremenu u kome, da bismo uspješno mogli realizovati postojeće i buduće programe naučnoistraživačkog rada, moramo za taj posao biti adekvatno organizovani, na šta ukazuje i Kongres. Tu organizovanost naučnoistraživačkog rada u Armiji treba da postavljamo tako da se nadležni sektori i uprave osposobljavaju za utvrđivanje i definisanje ciljeva i zadataka razvoja u oblastima naučnih istraživanja za koje su one zainteresovane i odgovorne. U tom pogledu sada je praksa donekle neujednačena — na području medicinskih a donekle i tehničkih nauka je nešto više učinjeno, a na području ostalih nauka imamo razloga i za nezadovoljstvo, imamo obavezu da učinimo znatno više, kvalitetnije.

U onim oblastima nauke gdje je već izvršena integracija materijalnih i kadrovskih kapaciteta naučnoistraživačkog rada, kao što je slučaj sa tehničkim i medicinsko-biološkim naukama, postojeće naučne institucije treba dalje organizaciono usavršavati i osposobljavati za novopostavljene zadatke, kako se to traži u rezolucijama Kongresa. Na područjima nauke gde su materijalni i kadrovski naučni potencijali nedovoljno integrisani, kao što je slučaj sa društvenim naukama i, posebno, sa vojnom ekonomikom, te naučnoistraživačke institucije treba što prije formirati, odnosno bolje organizaciono postaviti.

Posebno treba istaći značaj što bržeg osposobljavanja visokih vojnih škola i akademija za naučno-nastavni rad, s tim da katedre budu osnovni nosioci i naučnoistraživačkog rada. Istina, mi smo to zakonski dobro regulisali, ali se u praktičnoj realizaciji ide dosta sporo, ili bar neadekvatno potrebama i materijalnim i kadrovskim mogućnostima. Pri tome će dobra koordinacija rada između nadle-

žnih uprava, naučnoistraživačkih ustanova, visokih vojnih škola i akademija biti bitan preduslov za stvaranje cjelovitog i zaokruženog sistema organizacije naučnoistraživačkog rada u oružanim snagama. Savjet za naučnoistraživački rad u oružanim snagama u pogledu koordinacije postigao je rezultate koji garantuju početne uspjehe, ali nova organizaciona shema Savjeta i ostalih postojećih savjeta, koja će uskoro biti usvojena, treba da doprinese poboljšanju stanja i na tom području.

Veoma je značajno pitanje korišćenja i primene rezultata naučnih istraživanja u praktičnom radu na izgradnji oružanih snaga. Na tome su i dosad insistirale komandovanje, rukovodstva i organizacije SK u JNA, ali se oni moraju i dalje boriti i izboriti da se komande svih stepena kadrovski i materijalno osposobe za što bržu i efikasniju primjenu rezultata naučnoistraživačkog rada u djelokrugu svoga rada i izvršavanja predviđenih zadataka. Rezolucija Kongresa u kojoj se govori o zadacima SKJ u razvoju nauke posebno insistira na primjeni u praksi naučnih dostignuća, što i nas u Armiji, a posebno komuniste iz ustanova koje se bave naučnoistraživačkim radom, i starješine koje stoje na čelu jedinica i ustanova, nedvosmisleno obavezuje.

Uporedo s tim i u isto vrijeme mi moramo da razradimo pitanje povezanosti fundamentalnih i primijenjenih istraživanja, jer to pitanje, takođe, bitno utiče na efikasnost i obim primjene nauke u praksi, kao i na oblike njihovog prilagođavanja potrebama razvoja oružanih snaga. To ističem zbog toga što još postoje donekle i različita shvatanja o odnosu između fundamentalnih, s jedne strane, i razvojnih i primijenjenih istraživanja, s druge strane. Međutim, to su dvije strane jedne cjeline u procesu razvoja naučnog rada.

Naša orijentacija očividno treba da bude što više usmjerena na razvojna i primijenjena istraživanja, ali je neosporna i činjenica da ona moraju imati svoj oslonac u fundamentalnim istraživanjima. To je posebno značajno s gledišta daljeg razvoja teorije i prakse koncepcije opštenarodne odbrane, razvoja ratne vještine i društvenih nauka, zbog čega i treba da nađe mjesta u našim odgovarajućim planovima i programima. To tim prije što je u kongresnoj rezoluciji o obavezama SKJ u razvoju nauke zapisana obaveza da pitanju korišćenja i primjene rezultata naučnih istraživanja u izgradnji oružanih snaga moramo u narednom periodu svi, a to znači ne samo pripadnici Armije i ne samo organi i organizacije koji se najneposrednije bave pitanjima izgradnje oružanih snaga i jačanja sistema opštenarodne odbrane, već i sve društvene strukture posvetiti daleko više pažnje nego što smo to činili u pređenom periodu.

Predstoje nam značajni zadaci na području planiranja, školovanja i usavršavanja naučnih kadrova i njihovog stimulisanja za rad u naučnoistraživačkim ustanovama. Pri tom treba poći od činjenice da još nismo izgradili dovoljno savremen i efikasan sistem školovanja i usavršavanja naučnih kadrova, ne bar onakav kakav imamo za druge specijalnosti. Kao što smo stvorili veoma dobre uslove za školovanje kadra sa srednjim, višim i visokim obrazovanjem, tako moramo učiniti i kad je u pitanju naučni kadar, pri čemu ljude treba planski i smišljeno odabrati i usmjeravati, tražeći nova naučna rješenja iz tema sa područja izgradnje oružanih snaga.

Svjedoci smo pojave osipanja postojećih naučnih kadrova iz Armije, što nije nikakav izuzetak od društvenih prilika. Oni napuštaju svoje matične institute, ili čak odlaze iz JNA, iako su se osposobili za istraživački rad. Da bi se to osipanje zaustavilo — neophodno je, sem ostalog, da se razmotri i pitanje stimulisanja naučnog kadra za rad u postojećim naučnim institucijama. Sadašnjim sistemom nagrađivanja istraživača koji postižu vrijedne rezultate to nije uspješno riješeno, što je suštinsko pitanje na čiji je značaj ukazao i Kongres. Uz to, u naučnim institucijama tehničkih i medicinsko-bioloških nauka starosna struktura naučnog kadra je prilično nezadovoljavajuća, a, s druge strane, mlađi kadar nerado dolazi u te institute. Takođe moramo što prije riješiti pitanje formacijskih mjesta za dužnosti na kojima treba da radi naučni kadar. Naime, ima slučajeva da istraživački kadar nije postavljen na formacijska mjesta na kojima bi njihova sposobnost bila na najbolji način iskorišćena.

Kongres nas obavezuje i na što svestraniju saradnju sa naučnim institucijama oružanih snaga. Riječ je o tome da se — i zbog suštine naše koncepcije, i zbog nedostajanja naučnih kadrova (kojih će uvijek nedostajati, što je, uostalom, problem i daleko razvijenijih zemalja i bolje tehnički opremljenih armija) koji su nam neophodni za realizaciju naučnih programa — moramo još bolje i prisnije nego do sada povezivati sa naučnim institucijama van oružanih snaga u istraživanju problema koji su od interesa za opštenarodnu odbranu.

Pri tome se moramo pridržavati već usvojenog stava da sve ono što mogu da ostvaruju za potrebe narodne odbrane i oružanih snaga odgovarajuće institucije u našem društvu, da to one i čine, a naše armijske institucije da rešavaju ono što je specifično vojno i čime se drugi u zemlji ne bave. Nadležne uprave SSNO, komande armijskih oblasti i glavni štabovi treba da podstiču i pomažu naučne institucije i visoke vojne škole na takvu saradnju, jer je ona od obostrane koristi.

Ovdje treba istaći činjenicu da već imamo veoma lijepih primjera saradnje sa naučnim institucijama van oružanih snaga, kao što su: učešće odgovarajućih uprava SSNO u realizaciji nekih projekata, saradnja naših mornaričkih instituta sa Jugoslovenskom akademijom znanosti i umjetnosti u kompleksnom istraživanju Jadranskog mora (nedavno je u Zadru održan simpozijum o opštenarodnoj odbrani u priobalnom području), saradnja sa Zajednicom jugoslovenskih univerziteta na realizaciji programa nastave iz opštenarodne odbrane na fakultetima i visokim školama. Sada se u čitavoj zemlji formiraju interesne zajednice za nauku i one će imati veliki naučni značaj u daljem razvoju nauke. U njihove planove moraju da se uključe sva ona pitanja na koja je posebno ukazano u rezoluciji Desetog kongresa SKJ o razvoju nauke, a među tim pitanjima su i »istraživanja koja imaju značaj za jačanje odbrambene sposobnosti i bezbjednosti zemlje, za razvijanje koncepcije i prakse opštenarodne odbrane«. I na tom području, kao i inače, postoji još mnogo neiskorišćenih mogućnosti za intenzivniju saradnju nadležnih uprava SSNO, komandi armijskih oblasti, glavnih štabova naučnih i naučno-nastavnih institucija i ustanova iz JNA sa odgovarajućim naučnim, naučno-nastavnim i istraživačkim institucijama van oružanih snaga.

Prilikom organizovanja te saradnje na naučnoistraživačkom polju, treba imati u vidu i odgovor druga Tita u časopisu »Vojno delo« na pitanje koji se zadaci postavljaju pred vojnu nauku i publicistiku. Vrhovni komandant je, sem ostalog, rekao »Vojna nauka mora da sarađuje i da se oslanja na ostale nauke, ali i da samostalno izučava i predviđa razvoj, da krči put praksi, da je usko povezana sa praksom. Naša vojna publicistika mora da doprinosi teoriji i praksi izgradnje sistema opštenarodne odbrane, posebno oružanih snaga, da podstiče stvaralaštvo, da naša i strana dostignuća učini dostupnim ne samo oružanim snagama već i društvu u cjelini, da pomogne iznalaženju najboljih rješenja. Mislim da je to i do sada dobro činila, ali u novim uslovima mora i više i bolje. Naravno da je potrebno da naše vojne starješine izučavaju vojnu nauku i nekih drugih zemalja.

Ne samo vojna nauka i publicistika, nego i sve druge nauke na svoj način i u svom domenu treba da doprinesu jačanju naše odbrane i samozaštite, a saradnja među njima treba da bude što bolja i tješnja. Naši zajednički naponi moraju biti usmjereni na to da se rat spriječi, da se agresor odvрати od svojih namjera, a ako do agresije dođe — da žrtava bude što manje a pobjeda što brža.«

Prijeko je potrebno, a na to nas stavovi Kongresa obavezuju, da stvorimo navike da individualnim radom i obrazovanjem uz rad,

na čemu je naročito insistirala Treća konferencija SKJ, na vrijeme pratimo naučna dostignuća i rezultate istraživanja što se postižu u armijama i oružanim snagama drugih zemalja, da to saznanje i iskustva, shodno našim potrebama i mogućnostima, koristimo, kako bismo što racionalnije angažovali sopstvene snage i sredstva. U tom pogledu treba da nam i naši informacioni i dokumentacioni centri pruže mnogo više nego dosad, ali i mi moramo da im takođe mnogo više i određenije nego dosad, postavljamo precizne zahtjeve i efikasnije i organizovanije koristimo ono što nam oni pružaju. I to je jedan od veoma efikasnih načina da se oživotvori zahtjev druga Tita izražen u navedenom intervjuu »Vojnom delu«, kada je, sem ostalog, rekao: »Treba više studija, kritičkih analiza i takvih naučnih i stručnih radova koji će poslužiti mlađim kadrovima da dublje shvate našu borbu, da unapređuju doktrinu oružane borbe, da na bratstvu i jedinstvu, tradicijama narodnooslobodilačkog rata i revolucije, kao i na historiji naših naroda, vaspitavaju nove generacije. Uporedo s tim treba svestranije izučavati uslove borbe i iskustva oslobodilačkih i revolucionarnih ratova drugih naroda, naročito u oblasti oružane borbe, jer ti narodi vode borbu protiv moderno opremljenih trupa agresora i to veoma uspješno« ..